

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi siomi pobl Gogledd Cymru a dylid ei rannu'n unedau llai.

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Mai 2023
Petitions Committee | 15 May 2023

Cyfeirnod: SR23/5478-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1324

Teitl y ddeiseb: Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi siomi pobl Gogledd Cymru a dylid ei rannu'n unedau llai.

Geiriad y ddeiseb:

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) yw Bwrdd Iechyd Lleol GIG Cymru ar gyfer Gogledd Cymru. Dyma'r sefydliad iechyd mwyaf yng Nghymru, sy'n darparu gwasanaethau sylfaenol, cymunedol, iechyd meddwl ac aciwt mewn ysbytai ar gyfer poblogaeth o tua 694,000 o bobl yn chwe phrif ardal gogledd Cymru (Ynys Môn, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Fflint, Gwynedd a Wrecsam) yn ogystal â rhannau o ganolbarth Cymru. Mae wedi bod i mewn ac allan o fesurau arbennig er 2015.

Mae BIPBC wedi cael cyfres o brif weithredwyr a swyddogion gweithredol sydd, yn ddiethriad, wedi methu â mynd i'r afael â'r drychineb sefydliadol enfawr o ran gofal Betsi. Nid yw gwasanaethau fasgwlaidd, gwasanaethau strôc, amseroedd aros trychinebus mewn adrannau Damweiniau ac Achosion Brys, Iechyd Meddwl ac amseroedd aros andwyol am lawdriniaethau arfaethedig yn cael eu trin â digon o frys. Mae pobl Gogledd Cymru wedi cael cam. Nid oes gwaith craffu ar benderfyniadau'r bwrdd yn digwydd ac mae cleifion yn dioddef yn ddiangen.

Mae'n amser cyfaddef bod y sefydliad yn llawer rhy fawr ac anhylaw i ymateb

i'r heriau sy'n ei wynebu, a'i rannu'n unedau daearyddol llai sy'n ymateb i anghenion eu poblogaethau lleol.

1. Cefndir

Mae pryderon am Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) yn dyddio'n ôl i'w flynyddoedd cynharaf yn dilyn ad-drefnu'r GIG yn 2009, gyda nifer o adroddiadau dilynol yn codi pryderon difrifol am ansawdd a diogelwch y gofal a ddarperir yn rhai o'r gwasanaethau. Mae peth o'r gronoleg ddilynol wedi ei hamlinellu ar wefan BIPBC ac yn adroddiad Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Bumed Senedd Adolygiad Llywodraethu Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr: Yr Hyn a Ddysgwyd (Mai 2019)

Yn fwy diweddar, mae Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus y Chweched Senedd wedi ymgymryd â gwaith dilynol ar faterion llywodraethu yn BIPBC, gan gynnwys cymryd tystiolaeth fanwl gan BIPBC ar 9 Mawrth 2022, gohebiaeth gyda BIPBC a'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, ac ar 10 Tachwedd 2022, clywodd y Pwyllgor dystiolaeth gan Gyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru.

Cytunodd y Pwyllgor i adolygu ac ailedrych ar y cynnydd a wneir gan y Bwrdd yn hydref 2022 ond gohiriwyd y gwaith hwn yn dilyn barn amodol ar gyfrifon 2021-22 y Bwrdd Iechyd a'r gwallau a nodwyd ynddynt gan yr Archwilydd Cyffredinol, sy'n destun ymchwiliad pellach. Mae'r Pwyllgor wedi dweud y bydd yn parhau i fonitro materion sy'n ymwneud â'r bwrdd iechyd yn agos a bydd yn cynnal ei waith craffu cynhwysfawr ei hun ar y materion hyn mewn modd amserol.

2. Dwysáu ac ymyrryd

Ym mis Mehefin cafodd BIPBC ei **osod mewn Mesurau Arbennig** – y lefel uchaf o uwchgyfeirio o dan Drefniadau Dwysáu ac Ymyrryd GIG Cymru. Nodwyd pum maes allweddol yr oedd angen eu gwella; llywodraethu, arweinyddiaeth a throsolwg yn y bwrdd iechyd; gwasanaethau iechyd meddwl; gwasanaethau mamolaeth; gofal sylfaenol, yn enwedig y tu allan i oriau; ac ymgysylltu â'r cyhoedd.

Ym mis Chwefror 2018 cafodd gwasanaethau mamolaeth eu dad-ddwysáu o fesurau arbennig, ac yna gwasanaethau meddygon teulu y tu allan i oriau ym mis Chwefror 2019.

Ym mis Tachwedd 2020 cyhoeddodd y Gweinidog Iechyd ar y pryd y byddai BIPBC yn cael ei **dad-ddwysáu o fesurau arbennig** ac yn trosglwyddo i ymyrraeth wedi'i thargedu ar unwaith. Roedd hyn i'w gefnogi gan £82m pellach y flwyddyn dros dair blynedd a hanner. Ym mis Mawrth 2021 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y Fframwaith Ymyrraeth wedi'i Dargedu, gan nodi'r meysydd i'w gwella a ddisgwylir gan BIPBC.

Ar 23 Chwefror 2023, cyhoeddodd Archwilio Cymru adroddiad budd y cyhoedd: Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr – Adolygiad o Effeithiolrwydd y Bwrdd. Yn ôl Archwilio Cymru:

Trwy waith archwilio arferol a wneir ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, datgelwyd pryderon cynyddol ynghylch cydlyniant y bwrdd a pherthnasoedd gwaith ar lefel uwch. O ganlyniad i faint a natur y pryderon hyn, cwblhaodd Archwilydd Cyffredinol Cymru adolygiad brys â phwyslais penodol o effeithiolrwydd cyfunol Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr.

Mae adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol er budd y cyhoedd wedi canfod bod y chwalfa mewn perthnasoedd gwaith o fewn y bwrdd ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn sylfaenol beryglu ei allu i fynd i'r afael â'r heriau niferus y mae'r sefydliad yn eu hwynebu. At hynny, canfu'r adroddiad nad yw'r sefyllfa bresennol yn debygol o gael ei datrys heb ryw fath o ymyrraeth i sefydlu Tîm Gweithredol mwy unedig a bwrdd ehangach.

Mae'r adroddiad hefyd yn nodi'r camau gweithredu y mae Archwilio Cymru o'r farn sydd angen eu cymryd ar unwaith er mwyn mynd i'r afael â'r pryderon a godwyd yn yr adolygiad, ac yn nodi'r trosiant sylweddol o fewn y Tîm Gweithredol. Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at yr oedi wrth recriwtio Prif Weithredwr newydd yn lle'r Prif Weithredwr parhaol a adawodd y sefydliad ar ddiwedd mis Hydref 2022, gan greu rhai heriau uniongyrchol i'r sefydliad o ran parhad a sefydlogrwydd arweinyddiaeth y Tîm Gweithredol.

Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad, ar 27 Chwefror cyhoeddodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol y bydd BIPBC yn cael ei roi mewn mesurau arbennig "yn sgil pryderon difrifol am berfformiad, arweinyddiaeth a diwylliant."

Dywedodd y Gweinidog hefyd, “mae Cadeirydd, Is-gadeirydd ac aelodau annibynnol y Bwrdd wedi cytuno i gamu i'r naill ochr” a bod nifer o benodiadau uniongyrchol i'r Bwrdd wedi'u gwneud gan y Gweinidog i sicrhau sefydlogrwydd gan gynnwys Dyfed Edwards fel y Cadeirydd newydd. o BIPBC. **At hynny, adroddodd y Gweinidog** y byddai'r bwrdd iechyd yn cael ei gefnogi gan dîm ymyrraeth a chymorth ac yn gwneud **datganiad llafar i'r Cyfarfod Llawn** ar 28 Chwefror, lle cadarnhaodd y bydd y tîm hwn yn cael ei gontractio am chwe mis i ddechrau, ac y bydd yn cefnogi trefniadau llywodraethu'r bwrdd iechyd a materion eraill sy'n ymwneud â mesurau arbennig.

3. Strwythur sefydliadol BIPBC

Mae BIPBC yn dweud ar ei wefan:

Ni ydy'r sefydliad iechyd mwyaf yng Nghymru. Mae ein cyllideb yn £1.87 biliwn ac mae gennym ni dros 19,000 o staff. Mae'r Bwrdd Iechyd yn gyfrifol am ddarparu gwasanaethau gofal iechyd ar gyfer mwy na 700,000 o bobl ar draws chwe sir gogledd Cymru (Ynys Môn, Gwynedd, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Fflint a Wrecsam). Mae'r Bwrdd Iechyd yn cydlynu gwaith 97 o bractisau meddygon teulu, a gwasanaethau'r GIG sy'n cael eu darparu gan 82 o bractisau deintyddol ac orthodonteg, 72 o bractisau optometreg ac optegwyr a 150 o fferyllfeydd yng ngogledd Cymru.

Er mwyn cymharu, Mae BIP Caerdydd a'r Fro yn cyflogi tua 14,500 o staff, ac yn gwario tua £1.4 biliwn bob blwyddyn ar ddarparu gwasanaethau iechyd i boblogaeth o tua 472,400 o bobl yng Nghaerdydd a Bro Morgannwg yn ogystal â gwasanaethu poblogaeth ehangach ar draws De a Chanolbarth Cymru ar gyfer ystod o arbenigeddau.

Mae cwestiynau wedi'u codi o'r blaen ynghylch maint BIPBC ac a ddylid ei wahanu'n gyrff llai. Ym mis Hydref 2020 Galwodd Plaid Cymru am “dirwedd gofal iechyd a gofal newydd yn y gogledd”, gan ddisgrifio'r system bresennol fel un rhy fawr a thrwsgl”. Yn 2015, gwnaeth y Prif Weinidog ar y pryd ddweud fod yna broblem ynghylch ai un bwrdd sengl yw'r ffordd ymlaen ar gyfer y gogledd cyfan. Gwnaeth y Prif Weinidog presennol hefyd gydnabod yn 2019 ei fod wedi ystyried a ddylid rhannu'r bwrdd ond daeth i'r casgliad y byddai ad-drefnu arall yn rhwystr i gynnydd. Fodd bynnag, nododd fod hyn yn cael ei adolygu'n barhaus a phe byddent, yn ôl y Prif Weinidog, o'r farn mai'r ateb i broblemau Betsi oedd ad-drefnu, ni fyddent yn atal rhag gwneud hynny.

Yn dilyn adroddiad beirniadol i wasanaethau fasgwlaidd yn BIPBC ym mis Mawrth 2022, dywedodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, sy'n gadael ei swydd, y gallai fod yn amser i ofyn a yw bwrdd iechyd y gogledd yn rhy fawr neu a allai barhau yn ei ffurf strwythurol bresennol. Cafwyd galwadau gan Blaid Cymru mewn Cyfarfod Llawn ym mis Mai 2022 – wedi'i wrthod gan Lywodraeth Cymru – i'r bwrdd iechyd gael ei rannu, er bod llefarydd y Blaid yn cydnabod bod ad-drefnu yn broses fawr a chymhleth.

Cafodd yr alwad am rannu'r bwrdd iechyd yn "rhannau llai, mwy hylaw" ei hailadrodd yn y Cyfarfod Llawn 28 Chwefror 2023 (para.227). Ymatebodd y Gweinidog gan ddweud "rwyf am sicrhau y gall pobl yn y gogledd gael y gwasanaeth sydd ei angen arnyn nhw, a dydw i ddim yn credu bod ad-drefnu sy'n tynnu sylw yn aruthrol yn mynd i helpu yn y dasg honno". (para. 234)

4. Ymateb Llywodraeth Cymru

Yn ei hymateb dywed y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol:

Nid wyf yn credu y dylem ystyried torri'r bwrdd iechyd yn unedau llai. Y bwrdd iechyd hwn yw'r un mwyaf yng Nghymru ac rwy'n credu ei fod yn elwa'n sylweddol o'i raddfa. Mae ei faint yn golygu y gall ddarparu gwasanaethau cyson i boblogaeth y Gogledd, drwy reoli un rhestr aros ar gyfer cleifion. Gall gynnal y màs critigol sydd ei angen ar gyfer y rhan fwyaf o wasanaethau arbenigol, hyd yn oed wrth i ddatblygiadau mewn safonau proffesiynol arwain at fwy o is-arbenigo. Felly, dylai allu darparu gwasanaetha arbenigol mwy gwydn drwy weithio ar draws ffiniau ardaloedd fel un corff.

Unrhyw newid trefniadol sylweddol, neu ymgais i rannu'r bwrdd iechyd yn gyrff llai, ond yn arwain at darfu pellach ar system iechyd a gofal cymdeithasol sydd yn dal i adfer o effaith y pandemig. Gall hyn amharu ar fy amcanion i wella'r gofal. Byddai hefyd yn creu costau rheoli ychwanegol ar adeg pan fo cyllid yn dynn.

Yr hyn sy'n bwysig yw sicrhau bod arweinyddiaeth a seilwaith priodol yn y bwrdd iechyd i ateb y galw am ei wasanaethau. Felly, mae'n hanfodol ein bod yn cefnogi'r bwrdd iechyd i fwrw ymlaen â thrawsnewid a pheidio ag ymgymryd â gwaith ailstrwythuro aflonyddgar sy'n dargyfeirio adnoddau oddi wrth ofal cleifion.

P-06-1324 Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi siomi pobl Gogledd Cymru a dylid ei rannu'n unedau llai.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.